

e-ISSN: 2630-631X

Article Type

Research Article

Subject Area

Turkish Language

Vol: 8 Issue: 65

Year: 2022 November

Pp: 2044-2056

Arrival

19 September 2022

Published

30 November 2022

Article ID 64829

Doi Number

<http://dx.doi.org/10.29228/smryj.64829>

How to Cite This

Article

Bulak, Ş. (2022).

“Türkiye Türkçesinde

Sınırları Tam Olarak

Belirlenmemiş Bir

Kelime Grubu: Sayı

İsmi Grubu”,

International Social

Mentality and

Researcher Thinkers

Journal, (Issn:2630-

631X) 8(65): 2044-

2056

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Türkiye Türkçesinde Sınırları Tam Olarak Belirlenmemiş Bir Kelime Grubu: Sayı İsmi Grubu

A Word Group With Fully Undetermined Limits In Turkey Turkish: Number Name Group

Şahap Bulak¹

¹ Doç. Dr., Siirt Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Siirt, Türkiye

ÖZET

Türkçe Türkçesi kelime grupları ile ilgili araştırmalar genellikle sık kullanılan kelime grupları üzerinde yoğunlaştığı için hakkında çözülmesi gereken birtakım sorunlar bulunan bazı kelime grupları ikinci planda kalmıştır. Bu şekilde ikinci planda kalan ve Türkiye Türkçesinde en az tartışılan kelime gruplarından biri olan sayı ismi grubu ile ilgili çözülmesi gereken birtakım sorunlar bulunmaktadır. Türkçenin öğrenilmesi ve öğretilmesine zarar verecek boyutta mühim olan bu sorunlar yeterince tartışılmadığından bir çözüme kavuşturulamamış ve bu konuda öne sürülmüş doğruluğu tartışmalı bilgiler günümüze kadar tekrar edilegelmiştir. Terim adı, tanımı ve sınırlarının belirlenmesi gibi çeşitlilik arz eden bu sorunlar çözüldüğünde sayı ismi grubunun sınırları tam ve doğru bir şekilde belirlenmiş olacak, sayı ismi grubu dolayısıyla kelime gruplarının öğrenilmesi ve öğretilmesine katkı verilecektir.

Bu çalışmada, Türkçe'nin kuralları, söz dizimi özellikleri ile tarihî gelişim süreci dikkate alınarak sayı ismi grubu bütün yönleriyle incelenmiştir. Öncelikle dilbilgisi ve söz dizimi kaynakları ile diğer bilimsel yayınlarda bu kelime grubu ile ilgili öne sürülmüş fikirler eleştirel bir bakış açısıyla özetlenerek bu konudaki yanlış yaklaşımlara dikkat çekilmiştir. Daha sonra sayı ismi grubunun tanımı, terim adı, yapısı, kuruluş şekilleri, unsurları ve unsurları arasındaki ilişki irdelenmiş, söz konusu kelime grubu, kelime grupları ve cümle içerisindeki yeri ile cümledeki görevleri bakımından ele alınıp bütün özellikleri belirlenmiş, bu özellikler Türk Edebiyatının mutena eserlerinden alınan örneklerle somutlaştırılmıştır. Böylece sayı ismi grubunun sınırlarının tam ve doğru bir şekilde belirlenmesine dolayısıyla doğru anlaşılması, öğrenilmesi ve öğretilmesine katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, Türkiye Türkçesi, Söz Dizimi, Kelime Grupları, Sayı İsmi Grubu

ABSTRACT

Since researches on Turkey Turkish word groups tend to focus on frequently used word groups, some word groups that have some problems to be solved have taken back seat. There are some problems that need to be solved on group of number nouns, which is one of the least discussed word groups in Turkey Turkish. Problems in question, which are critical to such an extent that they damage the learning and teaching of Turkish, remained unsolved because they were not discussed sufficiently and thus controversial information set forth on this subject has been repeated until today. When these diverse problems such as term name, definition and fixation of its limits are resolved, the limits of the number name group will be determined precisely and correctly, and thus, it will contribute to the learning and teaching of the number noun group and accordingly to the word groups.

In this study, the group of number nouns has been examined in all its aspects, considering the rules of Turkish, syntax features and historical development process. Primarily the ideas put forward on this word group in grammar and syntax resources and other scientific publications were summarized with a critical point of view, and incorrect approaches on this subject were remarked. Then the number noun group; definition, term noun, structure, formation, elements and the relationship between elements were examined. The word group in question was tackled in terms of word groups, its place in the sentence and its functions in the sentence, and all its features were determined. These features have been concretized with examples taken from the distinguished works of Turkish Literature. Thus, it has been tried to contribute to the precise and correct fixation of the limits of the number noun group, thus to the correct understanding, learning and teaching of this word group.

Keywords: Turkish, Turkey Turkish, Syntax, Word Groups, Number Name Group

GİRİŞ

Türkiye Türkçesi kelime grupları ile ilgili araştırmalar daha çok isim tamlaması grubu ve sıfat tamlaması grubu gibi sık kullanılan kelime grupları üzerinde yoğunlaştığı için unvan grubu, sayı ismi grubu gibi hakkında çözülmesi gereken birtakım sorunlar bulunan bazı kelime grupları ikinci planda kalmıştır. Bu sebeple söz konusu kelime grupları hakkındaki sorunlar bir çözüme kavuşturulamamış ve bunlarla ilgili öne sürülmüş doğruluğu tartışmalı bilgiler günümüze kadar tekrar edilegelmiştir. Türkçe söz diziminin bütün yönleriyle aydınlatılabilmesi için Türkçenin öğrenilmesi ve öğretilmesine zarar verecek boyutta mühim olan bu sorunların tek tek ele alınıp çözülmesi büyük önem arz etmektedir. Onun için büyük-küçük, önemli-önemsiz demeden Türkçe söz dizimi dolayısıyla dilbilgisi ile ilgili bütün sorunların analitik gramer esaslarına göre yeniden ele alınıp kabul görebilir bir çözüme kavuşturulması gerekir. Çok çeşitlilik arz eden söz konusu sorunlar çözüldüğünde Türkçenin var olan sorunları çözülmüş, aydınlatılmayan yönleri aydınlatılmış; dilbilgisi, doğruluğu kabul görmeyen bilgilerden arınmış olur. Böylece Türkçenin dil özellikleri tam ve doğru belirlenmiş olacak, öğrenilmesi ve öğretilmesi daha da kolaylaşacaktır.

Türkiye Türkçesinde en az tartışılan kelime gruplarından biri sayı ismi grubudur. Bugüne kadar yeterli sayıda bilimsel araştırmaya konu olmayan bu kelime grubuyla ilgili çözülmesi gereken birtakım sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunların başında terim adı sorunu gelir. Sözlük anlamı, “*herhangi bir ölçüm değerini gösteren birim*” olan “sayı” kavramı, esas itibarıyla rakamlarla gösterilir. Ancak sayılar rakamlarla olduğu gibi bu rakamların ismi olan kelimelerle de ifade edilebilir. Sayıları ifade eden kelimelere “sayı ismi” denir. Dilbilgisi ve söz dizimi kaynaklarına bakıldığında kullanım sıklıkları değişmekle birlikte söz konusu kelime grubu için “*sayı grubu, sayı birliği, sayı öbeği, sayı sözcüklü sözce*” gibi çeşitli terim adlarının kullanıldığı görülür (Ergin 1993:369; Karahan 1999:35; Özmen 2013:108; Özkan- Sevinçli 2011:96; Aktan 2016:53; Özkan vd. 2016:107; Böler 2019:138 Karaağaç 2011:155;Delice 2012:29). Görüldüğü üzere söz konusu kelime grubu için kullanılan terim adlarının hemen hepsi “sayı ismi” yerine “sayı” kelimesi ile başlamaktadır. Oysa bilimin ortak dili olan terimlerin her bir kavram için işlem kaplam sorunu olmayan tek bir addan oluşması idealdir. Bu açıdan bakıldığında sayı ismi grubu için kullanılan terim adları, birden çok olduğu için sayı bakımından; içeriğini tam olarak yansıtmadığı yani efradını cami, ağyarını mani olmadığı için de nitelik bakımından ideal değildir. Bilginin eğitimi eğitimsiz hemen herkes tarafından kolayca anlaşılabilmesi için terimlerin içeriğini tam olarak yansıtmaması gerekir. Bu sebeple bilimin ortak dili olan terimler seçilirken öncelikle “efradını cami, ağyarını mani” olmasına dikkat edilmelidir. Sayıları ifade eden kelimelerden oluşan sayı ismi grubu, rakamlarla değil, kelimelerle ifade edilen sayı isimlerinden oluştuğu için bu kelime grubunu ifade eden terim adının da buna uygun olarak seçilmesi gerekir. Bu açıdan bakıldığında bugüne kadar sayı ismi grubu için kullanılan terim adlarının işlem- kaplam bakımından uygun olmadığı yani “efradını cami, ağyarını mani” olmadığı görülür.

Sayı grubu ile ilgili sorunlardan biri de tanımdır. Dilbilgisi ve söz dizimi kaynaklarına bakıldığında sayı ismi grubunun birçok kaynakta tanımlanmadığı, sadece Türkçe sayıların ifade şekilleri hakkında bilgi verilerek geçirildiği görülür. Bu yaklaşımı ilk sergileyen Muharrem Ergin’dir. Ergin, “Türk Dil Bilgisi” adlı eserinde sayı grubunu tanımlamak yerine Türkçede sayıların “*bir, beş, sekiz, kırk, yüz*” gibi tek kelime ile, “*beş yüz, üç bin, iki milyon, dört milyar*” gibi basamak ismi ile ve “*yirmi iki, yüz elli üç, üç yüz kırk, sekiz yüz altmış dokuz*” gibi ara sayı ile bitenler olmak üzere üç farklı şekilde karşılandığını belirtip ara sayı ile biten sayı isimlerini sayı ismi grubu; basamak adı ile biten sayı isimlerini sıfat tamlaması olarak değerlendirmiştir. Daha sonra sayı ismi grubu olarak kabul ettiği ara sayı ile biten sayı isimlerinden oluşan kelime grubunun özelliklerini saymış ve Eski Türkçede sayı ifadesi hakkında bilgi vererek konuyu tamamlamıştır (Ergin 1993:369). Muharrem Ergin ile başlayan bu yaklaşım birçok dilci tarafından kabul görmüş, aşağı yukarı benzer şekilde tekrar edilerek bugüne gelinmiştir (Karahan 1999:35; Özmen 2013:108; Özkan- Sevinçli 2011:96; Aktan 2016:53; Özkan vd. 2016:107; Böler 2019:138; Karaağaç 2011:155; Delice 2012:29). Muharrem Ergin’in söylediklerini tekrar etmekle birlikte sayı ismi grubunu tanımlayan dilciler de vardır. Ancak genellikle “*basamak sistemine göre sıralanmış sayı isimleri topluluğu*” şeklinde yapılan bu tanımlar efradını cami, ağyarını mani olmaktan çok uzaktır. (Karahan 1999:35; Özkan- Sevinçli 2011:96; Aktan 2016:53; Korkmaz 2010:181). Ayrıca söz konusu tanımdan sonra birden çok kelimedenden oluşan sayı isimleri sıfat tamlaması ve sayı grupları olmak üzere iki farklı kelime grubu şeklinde örneklendirilmiş, böylece yapılan tanımla ters düşülmüştür. Kısacası bugüne kadar sayı ismi grubu, içeriğini tam olarak yansıtabilecek bir şekilde tanımlanmamış, dolayısıyla hakkında bir kabul birliği sağlanamamıştır. Sayı ismi grubu ile ilgili sorunların çözülebilmesi ve bu kelime grubunun kolay anlaşılabilmesi, doğru öğrenilebilmesi ve öğretilmesi için öncelikle “efradını cami, ağyarını mani” bir şekilde tanımlanması gerekir.

Sayı grubu ile ilgili en büyük sorun, “*on beş, yüz on iki, bin üç yüz yirmi altı*” gibi ara sayıyla biten sayı isimleri ile “*beş bin, altı yüz, bir milyon, on iki milyar*” gibi basamak adlarıyla biten sayı isimlerinin farklı kelime grupları olarak değerlendirilmesidir. Esas itibarıyla sayı isimlerinden oluşan söz konusu sayı ifadeleri, genellikle unsurları arasındaki ilişki ve vurgularından dolayı farklı kelime grupları olarak değerlendirilmekte, “sayı ismi + basamak ismi” şeklinde kurulan sayı ismi grupları, dilbilgisi ve söz dizimi kaynaklarında unsurlar(sayı ismi ile basamak ismi) arasındaki niteleme/belirtme ilişkisi ve farklı vurgusundan dolayısıyla genellikle sıfat tamlaması grubu olarak kabul edilmektedir. (Karahan 1999:35; Özmen 2013:108; Özkan- Sevinçli 2011:96; Aktan 2016:53; Özkan vd. 2016:107; Böler 2019:138; Karaağaç 2011:155; Delice 2012:29). Sayı isimlerinden oluşan kelime grubunun iki farklı kelime grubu olarak değerlendirilmesine yetmeyen bu ayrıntının ön plana çıkarılması, gereksiz bir kargaşaya sebep olmakta, bu kargaşa söz konusu kelime grubunun öğrenilmesi ve öğretilmesini zorlaştırmakta, bu zorluk genç beyinlerin sayı ismi grubunu tam ve doğru bir şekilde kavramalarını engellemektedir.

“Sayı ismi + basamak ismi” şeklinde kurulan sayı ismi gruplarının unsurları arasında niteleme/belirtme ilişkisi vardır. Ancak bu ilişki, sıfat ile isim arasındaki güçlü niteleme/belirtme ilişkisinden farklı olup isim ile isim arasında nicelik/nitelik belirleme üzerine kurulmuş bir ilişkidir. Ayrıca sadece bu tür sayı ismi grupları değil, ayrılma grubu, eşitlik grubu ve “*Doktor Ahmet, Deli Emin*” gibi bazı unvan gruplarında da kelime grubunu

oluşturan unsurlar arasında niteleme/belirtme ilişkisi vardır. Söz konusu kelime grupları bazı yönleriyle sıfat tamlaması grubu ile benzeşse de yapı ve işlev bakımından farklı kelime gruplarıdır. Bu durum, “*beş bin, altı yüz, bir milyon, on iki milyar*” gibi basamak adlarıyla biten sayı ismi grupları için de geçerlidir. Sayı ismi grubunu diğer kelime gruplarından ayıran temel özelliği işlevi olduğuna göre sayı ismi grupları, unsurları arasındaki ilişki ve farklı vurguları sebebiyle kendi arasında iki alt gruba ayrılabilir ancak söz konusu farklılıklar esas itibarıyla sayıları ifade etmek üzere bir araya getirilen sayı isimlerinin farklı kelime grupları olarak değerlendirilmesi için yeterli değildir.

Bu çalışmada, Türkçe'nin kuralları, söz dizimi özellikleri ile tarihî gelişim süreci dikkate alınarak sayı ismi grubu bütün yönleriyle incelenmiştir. Öncelikle dilbilgisi ve söz dizimi kaynakları ile diğer bilimsel yayınlarda bu kelime grubu ile ilgili öne sürülmüş fikirler eleştirel bir bakış açısıyla özetlenerek bu konudaki yanlış yaklaşımlara dikkat çekilmiştir. Daha sonra sayı ismi grubu; tanımı, terim adı, yapısı, kuruluş şekilleri, unsurları ve unsurları arasındaki ilişki irdelenmiştir. Söz konusu kelime grubu, kelime grupları ve cümle içerisindeki yeri ve cümledeki görevleri bakımından ele alınıp bütün özellikleri belirlenmiş ve bu özellikler Türk Edebiyatının mutena eserlerinden alınan örneklerle somutlaştırılmıştır. Böylece sayı ismi grubunun sınırlarının tam ve doğru bir şekilde belirlenmesine dolayısıyla doğru anlaşılması, öğrenilmesi ve öğretilmesine katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE SAYI İSMİ GRUBU

Tanımı ve Terim Adı

Sayıları ifade etmek üzere bir araya getirilen kelimelerden oluşan kelime grubuna *sayı ismi grubu* denir: *üç yüz altmış beş, on iki, yedi yüz on bir, altı milyon, beş yüz yetmiş bir, on bin* gibi. Dilbilgisi kaynakları ve ilgili yayınlarda “*sayı ismi grubu, sayı grubu, sayı birliği, sayı sözcüklü sözce, sayı öbeği*” gibi farklı şekillerde adlandırılan bu kelime grubunun en doğru terim adı *sayı ismi grubudur*. Kapsamı sayı isimleriyle sınırlı olan bu kelime grubu, Türkiye Türkçesinde sık kullanılan kelime gruplarından biridir.

Kuruluşu ve Yapısı

1.2.1. Sayıları ifade etmek üzere bir araya getirilen kelimelerden oluşan sayı ismi grubu, genellikle “**sayı ismi + sayı ismi + ...**” şeklinde kurulur: *kırk beş, üç yüz altmış beş, bir milyon yüz on iki, yetmiş iki bin on üç* gibi.

Başta ağanın on altı yaşlarındaki yuvarlak yüzlü, al yanaklı, siyah kâküllü, mor şalvarlı, başörtülü, gözleri yerde, utangaç gelini olmak üzere hepsi elimizi öptüler; yerlere diz çöküp bağdaş kurdular. (DDY/ŞN)

Eski Erzurum'da bu ticaret hayatı ve kervan yolu otuz iki sanatı besledi. (BŞ/AHT)

Mücellâ kendi otuz sekiz yaşını düşündü. (M/NB)

Çapı on iki metreyi geçmeyen bir silindir şeklinde epeyce yükseldikten sonra birdenbire daralıyor. (BSKH/SA)

Ve şehvetin yüz bin türlü kaynağı vardır. (SG/YKK)

1237'de Alâeddin'in cenazesi şehre getirildiği zaman Mevlânâ yirmi dokuz, dostum Abdülbâki Gölpınarlı'nın çok yerinde tahmini kabul edilirse otuz üç, otuz dört yaşlarında, Baba İshak isyanında otuz sekiz, Köseadağ Muharebesi'nde kırk, kırk bir yaşlarında idi. (BŞ/AHT)

Şimdi yanında, yol parası içinde, yüz yirmi beş lirası vardı. (B/SA)

Yola çıkalı on beş gün oluyormuş. (Y/YKK)

İki bin yedi yüz elli sandığın tutarı olan sekiz bin iki yüz elli lira Halil Eğinli'den peşin peşin alındı. (P/SA)

O yüzden Asım'a tam dört bin dört yüz kırk üç dirhem som altın verildi ki bu on okka demektir. (A/İOA)

1.2.2. Bazı sayı ismi grupları “**sayı ismi+ basamak ismi**” şeklinde kurulur. Bu tür sayı ismi grupları, dilbilgisi kaynaklarında genellikle sayı ismi ile basamak ismi arasındaki niteleme/belirtme ilişkisi ve farklı vurgularından dolayı sıfat tamlaması grubu olarak değerlendirilmektedir (Karahan 1999:35; Özmen 2013:108; Özkan- Sevinçli 2011:96; Aktan 2016:53; Özkan vd. 2016:107; Böler 2019:138; Karaağaç 2011:155; Delice 2012:29). Ancak basamak isimleri de sayıları ifade ettiği için bu tür sayı ismi gruplarını “**sayı ismi + sayı ismi + ...**” şeklinde kurulan sayı ismi gruplarından farklı değerlendirmek doğru bir yaklaşım değildir. Bu sebeple, sayıları ifade etmek üzere bir araya getirilen kelimelerden oluşan bütün kelime gruplarını sayı ismi grubu saymak gerekir.

Bu fosil yirmi beş bin yıl öncesine ait.

İş yerinden **on iki milyar** alacağı vardı.

Arabasını **elli beş milyona** satan adam, çok sonra dolandırıldığını anlamıştı.

Beş yüz lira sermaye ile bin, **bin beş yüz, iki bin** lira kazandı. (GM/ÖS)

Elime **bin iki yüz** lira kadar bir şey geçti. (BL/ÖS)

Bir sürpriz. Bakarsın **altı yedi yüz** lira cebindedir. (AŞ/SFA)

Hele o çobanlar? diye derin derin bir ah çekti, **bin beş yüz** koyunundan nihayet elli tane bıraktı. (YÖ/ÖS)

1.2.3. Sayı ismi grupları genellikle çok basamaklı sayıları ifade eder. Ancak tahminleri yansıtan bazı sayı isimleri, aralarına herhangi bir noktalama işareti konmamış iki tek basamaklı sayı isminin tekrarından oluşur. Tekrar grubu ile benzeşse de esasen sayıları ifade etmek üzere bir araya getirilen bu tür kelime gruplarının da sayı ismi grubu olarak değerlendirilmesi gerekir.

Ben bu bakışı yakalasam kendime sanır, **bir iki** akşam yatağında uyumadan evvel tatlı tatlı kaşınır, hülya kurardım. (AŞ/SFA)

Ayrıca da Cemal Bey'in karşısında, **yedi sekiz** defa okumak, tekrarlamak, onu unutmuyacağıma, sıralarını bozmuyacağıma kendisini inandırmak lazım gelirdi. (SAE/AHT)

Şöyle Beyazıt'ta sahaflarda bir dolaşsanız **sekiz on** liraya kıyamet kadar toplarsınız. (SAE/AHT)

Yolculardan birinin **dört beş** yaşındaki çocuğu sandı. (AŞ/SFA)

Sekiz dokuz, on, on beş yaşında... On sekizine kadar... Hiçbirisini ceza tutmuyor. (YÖ/YK)

Kanımda hâlâ **beş on** damla at sidiği asidi olmalı. (AŞ/SFA)

İki üç çizi, birkaç konuşma parçası, işte size bütün bir hayat... (SAE/AHT)

Biri kız biri oğlan **dört beş** yaşında yeşil sümüklü yavrulardı. (AŞ/SFA)

Bakın ben **dört beş** saat evvel sizi keşfettim, şimdi de muganniye olarak baldızınızı keşfediyorum. (SAE/AHT)

1.2.4. Sayı ifadesi taşıyan “buçuk” kelimesinin sayı isimleriyle oluşturduğu kelime grupları da sayı ismi grubu olur.

Teşrinievvelin yirmi sekizinde mutasarrıf Rafet, “on sekiz yaşından kırk beş yaşına kadar olan Müslümanlar akşamüzeri alaturka **on buçukta** hükümete müracaatla isimlerini kaydettirsinler. Kaydolmayanlar ceza görecek” diye sokaklara bir ilân yapıştırtacak ve tellâl çağtıracaktı. (BL/ÖS)

Şu **bir buçuk** senelik hayatım bir dualar kitabıdır. (SM/ANA)

Böylece **iki buçuk** sene içinde yurt dışında otuzdan fazla Saat Sevenler Cemiyeti ve üç enstitü kurulmuş bulundu. (SAE/AHT)

Mektebe uzak sayılmayacak **iki buçuk** odalı küçük bir ev tuttum. (SM/ANA)

Dört buçuk seneden beri de maarif müdürüydü. (A/RNG)

Bir buçuk asır bütün imparatorluk için model Orhan'dı. (BŞ/AHT)

Akşamın **altı buçuğunda** çıkabilirdim. (SM/ANA)

Gecenin **on bir buçuğuydu**. (A/EŞ)

1.2.5. Sıfat tamlamasında olduğu gibi “yüz, bin, milyon, milyar” gibi basamak adları ile biten sayı ismi gruplarında da kelime grubunu oluşturan unsurlar arasında bir niteleyen/nitelenen belirten/belirtilen ilişkisi vardır. Fakat bu ilişki sıfat ile isim arasındaki ilişkiden farklı olup sayıyı ifade etmek için isim ile isim arasında miktar belirleme üzerine kurulmuş bir ilişkidir. Cümlede genellikle sıfat veya adlaşmış sıfat görevinde kullanılan bu tür sayı ismi grupları bazı yönleriyle sıfat tamlaması grubu ile benzeşse de yapı ve işlev bakımından farklı kelime gruplarıdır.

Nasıl, **bir milyon** yapabildin mi? (YÖ/ÖS)

Amcam yeni evini **üç yüz milyar** liraya almış.

İki bin kişilik muhasara ordusunun çadırları, kaleye giren geniş yolun sağındaki büyük dişbudak ağaçlarının etrafına kurulmuştu. (EK/ÖS)

Arabasını **elli beş milyona** satan adam, çok sonra dolandırıldığını anlamıştı.

Birisi görse bu gayet büyük adamın tevazu için yalan söylediğine, **altı yüz bin** sayfalık eserinin birkaç milyon sayfalık olduğuna hükmedecekti. (BL/ÖS)

Bu kim? dedim, sen bu **dört yüz bin** liralık adamın nasıl velinimeti oluyorsun? (YÖ/ÖS)

Bir gün satarlarsa **üç bin beş yüz** liraya satabilirlermiş. (HB/SFA)

Mutfağın olduğu yerde **beş yüz** senelik bir evliya yatıyormuş. (BL/ÖS)

Unutuyorum ki, muharebe hiç değilse, **iki yüz** kilometrelik bir mesafenin öte yanında oluyor. (Y/YKK)

Beş yüz lira sermaye ile bin, **bin beş yüz**, **iki bin** lira kazandı. (GM/ÖS)

1.2.6. Türkiye Türkçesi'nde “**sayı ismi + sayı ismi+ ...**” şeklinde kurulan sayı ismi gruplarında büyük sayı önce, küçük sayı sonra; “**sayı ismi + basamak ismi**” şeklinde kurulan sayı ismi gruplarında ise, küçük sayı önce, büyük sayı (basamak ismi) sonra gelir.

Üç yüz elli yıldır sakladığım surların on binlerce yıllık hazinesini görmeyi çok istiyordum. (BÖİA/İP) Zaten dükkân **on beş**, yirmi metrekairelik küçümen bir yerdi. (UH/MK)

Son derece müphem ve karışık olan bu tebliği **kırk sekiz** saatten beri, bir kâhin, Sibillik tomarlardan nasıl yorumlar çıkarırsa, bir Gildâni müneccim gökyüzünü nasıl araştırıp yoklarsa öyle yokluyorum. (Y/YKK)

Yirmi beş yaşlarında olduğu halde on yediden fazla göstermeyen, soluk, ince yüzlü bembeyaz elli ve uzun parmaklı bir çocuktü.” (KO/SA)

Gerçi bunun acayip tarafı ne **on beş** kişiyi alacak kadar geniş, uzun ve derin oluşu, ne de üstünün çarşaf yerine aslan ve kaplan postlarından yapılmış bir muhteşem ve barbar örtü ile kaplı bulunuşuydu. (SG/YKK)

Üç ambarlı kalyon da **iki yüz** kadar silahlı muhafız **kırk üç** de mürettebat var. (BÖİA/İP)

Gündoğusundan delicesine esen rüzgârın dört bir yana savurduğu kasvetli bulutların arasından bir anda, dolunayın gümüşümsü ışığı tıpkı bir şelâle gibi Galata'nın üzerine döküldü ve Arap Camii'ni, Surp Krikor ile Aya Nikola Kilise'lerini, inşası Cenevizli tüccarlara **kırk sekiz bin** altına patlayan o yüksek kuleyi ve kapkara kesme taşlardan örülü surları dünyevî bir nura boğdu. (A/İOA)

1.2.7. Sayı ismi grubu, iki kelimedenden oluşabileceği gibi ikiden fazla kelimedenden de oluşabilir.

Yirmi mi, **yirmi bir** mi? Her halde daha fazla olamaz. (SG/YKK)

Sırtında Neyyire Hanım'ın namaz eteğinden artan parçalarla dikilmiş, çiçekli basma elbisesiyle Mücellâ ise **on on bir** yaşlarındadır. (M/NB)

Nasılısınız? İyisiniz ya! Diyordu, **on beş** güne varmaz kalkarsınız. (B/SA)

O İstanbul'da, Beşiktaş'ın arka evvel, bu son sefere çıkacakları gün doğan oğlunu mahallelerinden birinde bıraktığı minimini bir şeyi, **on beş** gün düşünüyordu. (P/SA)

Üç senelik kira olan **beş yüz kırk** lira peşin verilecekti. (BL/ÖS)

Osman Yiğit aşağıya inip acenta ve vapur kâtibi ile muameleyi tamamladıktan sonra, sandık başına navlun farkı olan **altmış dört** kuruştan üç bin sandığın tutarı **bin dokuz yüz yirmi** lirayı ikinciye teslim etti. (P/SA)

Şimdi yanında, yol parası içinde, **yüz yirmi beş** lirası vardı.” (B/SA)

Hafız Post **bin altı yüz seksen dokuzda**, Itrî **bin yedi yüz on ikide** ölür. (BŞ/AHT)

O yüzden Âsım'a tam **dört bin dört yüz kırk üç** dirhem som altın verildi ki bu on okka demektir. (A/İOA)

1.2.8. Sayı ismi gruplarında milyona kadar iki; milyonlu sayılar üç, milyarlı sayılar ise dört unsurdan oluşur. Bu unsurlar, kendi içerisinde bir kelime ya da kelime grubundan oluşabilir.

altmış / üç

yedi yüz / elli iki

on iki bin /beş yüz kırk dört

on milyon / sekiz yüz otuz iki bin / dokuz yüz yirmi bir

yirmi yedi milyon / altı yüz kırk beş bin / üç yüz seksen dokuz

dokuz milyar / üç yüz milyon / yedi yüz yirmi bin / yüz on altı

kırk beş milyar /yedi yüz altmış milyon/ beş yüz yirmi iki bin /dokuz yüz kırk beş

1.2.9. “Sayı ismi+ basamak ismi” şeklinde kurulan sayı ismi gruplarında vurgu başta; “sayı ismi + sayı ismi + ...” şeklinde kurulan sayı ismi gruplarında sondaki unsur üzerindedir.

*Osman Yiğit aşağıya inip acenta ve vapur kâtibi ile muameleyi tamamladıktan sonra, sandık başına navlun farkı olan **altmış dört** kuruştan **üç bin** sandığın tutarı **bin dokuz yüz yirmi** lirayı ikinciye teslim etti.” (P/SA)*

***Bin sekiz yüz yirmi sekiz** mağlubiyeti buraları gene sarsmıştı. (BŞ/AHT)*

*Efendim Fuzûlî'nin kölesiyim ben ve **dört yüz ellinci** yaş günümünden bu yana hep aynı yerde ayağı bağlı olarak bekliyorum. (BÖİA/İP)*

*Niye, nerden aklıma geliyordu Tezer Özülü, **bin dokuz yüz yetmişler**. (YA/Sİ)*

*Yuh be! Bunu öğrenmek için Avrupa'da **on altı** şehir gezdiniz demek. (UH/MK)*

*İki Cinisli'den bahsedeyim: bunlardan biri, düveninde arslanların çektiği arabasında bir Semiramis gibi kurulmuş **on iki, on üç** yaşlarında bir küçük kızdır. (BŞ/AHT)*

*Bunlar çocuğu yere göğe koyamaz bir biçimde büyütürken, zavallı Celal **on üç, on dört** yaşlarında amansız bir hastalığa yakalanmış. (UH/MK)*

*İkinci kaptanın nezareti altında **iki yüz elli** sandık bordadan aşağıya fırlatıldı, sonra gemi kâtibi avarya evrakını usulü dairesinde tanzim etti.” (P/SA)*

*Top seslerinin **yirmi beş**, otuz kilometreden geldiği anda bile zafere inanıyorum. (Y/YKK)*

*Hüseyin Paşa yalısındaki ziyafetin tarihi **bin yedi yüzdür**. (BŞ/AHT)*

1.2.10. Türkçe imlâ kurallarına göre sayılar rakam değeri söz konusu olunca rakam ile; ismen ifade edilmeleri gerektiğinde ise, kelime ya da kelime grubu ile yazılır. Sayıların sayı ismi grubu oluşturabilmeleri için rakam yerine kelime grubu şeklinde ifade edilmeleri gerekir. Bu sebeple rakam ile yazılan sayılar sayı ismi grubu oluşturamaz.

*Hüseyin Pasa yalısındaki ziyafet **1700'dedir**. (BŞ/AHT)*

*Bu geceler düşüncemi başka büyük geceye, **1071** senesi Ağustos'unun **26.** gecesine götürüyor. (BŞ/AHT)*

*Bugün yaz aylarından birinin **24**'üydü. (SM/ANA)*

***1650** tarihindeki isyanda Samsoncu Ömer şehrin yakılmasını ocak elebaşlarına açıkça teklif etmişti. (BŞ/AHT)*

*Arçelik peşin **2014** lira, taksitle **2.500** lira. (UH/MK)*

***1826** tenkilini takip eden bir iki yangın böyle idi. (BŞ/AHT)*

***93**'ten beri sökülen bu cephe, **93**'ten beri durmaksızın devam eden bu bozgun, nerede sona erecek? İşte, vatanın son sınırlarındayız. (Y/YKK)*

1.2.11. Bazı sayı ismi grupları kalıplaşarak kalıcı isim haline gelmiştir. Genellikle bitişik yazılan bu tür sayı isimleri, sayı grubu hüviyetini kaybederek birleşik isim grubu hüviyeti kazanmıştır.

*Kendisi gibi kopuk bir arkadaşıyla beş kadeh attıktan sonra kahveye gidip **altmışaltı** oynarlarken berber Hüsamet'in yanlarına gelmiş. (KO/SA)*

*Babası üstüne **binbir** hikâyeyi bir arada, dinliyor dinliyordu. (YÖ/YK)*

***Binbir** türlü tehditle sözlerini ağızlarına tıkıyor ve birçok sözleri de size yanlış naklettiğinden eminim. (Y/YKK)*

*Anasının güzelliğini **binbir** kere, bir daha bir daha söyledi. (YÖ/YK)*

1.2.12. Sayı ismi grubunda sayıları ifade eden kelimeler, ek almadan sıralanma şeklinde birleşir ve ayrı yazılır.

***Sekiz dokuz, on, on beş** yaşında... **On sekizine** kadar... Hiçbirisini ceza tutmuyor (YÖ/YK)*

*Zavallı adamcağız günde **otuz beş** kere karısını düşünür, haftada iki defa onun gülümsediğini görmez. (DHK/PS)*

Bu, **yirmi sekiz** yaşlarında ağırbaşlı, asil çehreli bir çocuktur. (YD/RNG)

Toplasan on, **on beş** metrekare etmez bu küçük arsa, bu gölgeli boşluk başımıza ne işler açtı. (UH/MK)

Daha **on iki** yaşında. (Y/YKK)

Bir aya yakın süren bu seferin bütün geliri Osman Yiğit'in navlun farkı olarak verdiği **bin dokuz yüz yirmi** lira ile birlikte, **on bin yüz yetmiş** lira tutuyordu. (P/SA)

Bu, **on beş** yaşında, hatta daha küçük bir kız çehresiydi. (BDH/SA)

Yirmi üç yıl askerlik bu. (Y/YKK)

Altı saat uykuya ayrılırsa her gün **on sekiz** saat boş. (DHK/PS)

1.3. Cümle ve Kelime Grupları İçerisindeki Yeri

1.3.1. Sayı ismi grubu, cümle ve kelime grupları içerisinde isim görevinde kullanılabilir.

Dokuz yüz yirmilerdesiniz, çorak, kıraç Ankara'da Dostoyevski "muazzam" bir şeymiş. (YA/Sİ)

Aydın **yirmi dördü** de geçti ve sana bir şey yazamadım Servet'im. (SM/ANA)

Bu itibarla son derece göz alan ve binaenaleyh **yüzde doksan dokuz** kraliçeliğini sağlayacağına Pakize'nin inandığı bir kemer tedarik edebilmişim. (SAE/AHT)

Bir taze dişi, bu erkek kurusuna, daha **on yedisine** varmadan dişleri dökülmüş, yüzü buruşmuş bu garip tabiat yaratığına nasıl tahammül edebilir? (Y/YKK)

Yüzünde bir çizgi olsun göremezsiniz, yirmi sene evvel **doksan dokuzunu** dolduran efendiciği gözünü kapayınca, kendi gibi beyaz, tombul, yetmişmiş, tam kıvamına gelmiş bir tanecik kızcağızıyla yapılmış kalmıştı. (GM/ÖS)

Muhtemelen **bin beş yüz doksan dokuz** imalatıydı. (A/İOA)

Yetmiş dört yaşına rağmen çok güzel ve geniş sesi vardı. (H/AHT)

Otuz yedi yaşına gelene dek Allah istediğimden fazlasını verdi. (A/EŞ)

On ikide, nihayet yarımında buradan çıkmalısınız ki yetişesiniz... (A/RNG)

1.3.2. Sayı ismi grubu, cümle ve kelime grupları içerisinde genellikle sıfat görevinde kullanılır.

Evet, bu parmak kadar çocuk **yetmiş beş** kuruş için hırsızlarla bir mukavele yaptı. (A/RNG)

Bu büyük şair henüz **yirmi yedi** yaşındaydı. (BL/ÖS)

On iki sene evvel karısı ölünce, bir türlü evlenemeyen oğlu ile beraber kardeşinin evine gelmişti. (H/AHT)

Her forma **yüz altmış** kuruş getiriyor. (GM/ÖS)

Eğer yanlış sayılmadıysa kesede tam **iki yüz kırk yedi** gümüş akçe vardı. (A/İOA)

Denize atılmış görüldüğü halde geminin deniz suyundan uzak yerlerinde rahat rahat bekleyen **iki bin yedi yüz elli** sandık portakal, Halil Eğinli'ye yeni baştan satıldı. (P/SA)

Şimdi karşısındaki **on üç** parelik Malta şlosu karşısında kendi gemisi korumasız, çaresiz ve hız kesmiş olarak kızıl külâhların arasında kalmış durumda. (BÖİA/İP)

Ben Kalecik'ten Ankara'ya üstümde **iki bin** lira emanet parayla geldim. (Y/YKK)

Dur bakayım, **on iki** numarada bir yatak boş, yanınızda yatacak olan çok ağırbaşlı, Müslüman bir adamdır." (B/SA)

Demek dişini sıkarsa on sene sonra **on beş** dönüm tarlası, dört ceviz ağacı olacaktı. (AŞ/SFA)

Otuz yedi yılda bir kez! (A/EŞ)

On beş gün evvel, beni Dâhiliye Nezareti'ne çağırdılar, açık olan Sivas vilayeti maiyet memurluğunu teklif ettiler. (A/RNG)

1908 ile 1923 arasındaki **on beş** yılda o eski hüviyetinden tamamıyla çıktı. (BŞ/AHT)

Ağabeyine tam **on iki gün** önce yazdığım iadeli taahhütlü mektubun iade mektubu bile gelmedi. (SM/ANA)

Amat'ın hekimi İbrahim Bey, **kırk yedi** yaralının bedenlerinden tam **elli bir** kurşun ve bir o kadar da kıymık çıkarmış, dokuz kol ve üç bacak kesmişti. (A/İOA)

1.3.3. Sayı ismi grubu, cümle ve kelime grupları içerisinde zarf görevinde ya da zarf görevinde bulunan bir kelime grubu içerisinde bulunabilir.

Saat **yirmi üçte** yatıyordunuz. (YA/Sİ)

Dokuz yüz otuz yedide Güzel Sanatlar Akademisi 'nde hoca mıydınız? (YA/Sİ)

İstanbul'dan **kırk dokuz** günde Belgrad'a gelen, yorgun ordu, yollarda birtakım haydutların taaruzuna uğramıştı. (EK/ÖS)

Sabahleyin **on beş** candarmayla birlikte köye geldi Esmе. (YÖ/YK)

Yetmiş dört yaşına rağmen çok güzel ve geniş sesi vardı. (H/AHT)

Genç adam, **on yedi on sekiz** yaşlarında gözüküyordu. (AŞ/SFA)

Daha **yirmi dört** yaşındayken Rumi şeyhlik makamına erdi. (A/EŞ)

Dicle vadisini dolduran hurma fidanları **on bir** pare top sesiyle sarsıldığında, kentın uğultulu kalabalıkları bir kez daha dalgalandı. (BÖİA/İP)

Daha **on beşine** gelmeden edep ve irfanı ile obanın en şöhretlisi olmuştu. (ŞS/İP)

On üçünde ay parçası güzeller idi bunlar ve kendilerine Şah'ın hizmetinde bulunacakları söylendi. (ŞS/İP)

Dokuz yüz elli dördte, Cumhuriyet'te yayımlıyorsunuz, çiçeği burnunda Paris gezgini oysa yaşını başını almış, Notre - Dame Katedrali'nden büyülenmiş. (YA/Sİ)

1.3.4. Sayı ismi grubunu oluşturan unsurlar, başka bir sayı grubundan oluşabilir.

Bir yeniçerinin Tebriz önlerinde tüfenginden atılan tek bir kurşunun bedeli, bir voyvodanın yolladığı **seksen bir bin dört yüz yetmiş altı** altınlık vergi, Mekke Emini'nin bir Medine fukarasına verdiği sadaka, Cezayir korsanlarının ele geçirdiği bir baştardenin fiyatı olan **on sekiz bin altı yüz otuz dört** Zolota, Budin civarında bir sipahinin dörtlüye koşturduğu atının toynağındaki naldan düşen bir mihun değeri olan yarım akçe, gelir veya gider olarak bu dev deftere işlenirdi. (A/İOA)

Bu, **bin sekiz yüz yirmi yedide** ölen İsviçreli bir terbiye mütehassısının ismi idi. (BL/ÖS)

O yüzden Âsım'a tam **dört bin dört yüz kırk üç** dirhem som altın verildi ki bu on okka demektir. (A/İOA)

Osman Yiğit aşağıya inip acenta ve vapur kâtibi ile muameleyi tamamladıktan sonra, sandık başına navlun farkı olan altmış dört kuruştan üç bin sandığın tutarı **bin dokuz yüz yirmi** lirayı ikinciye teslim etti." (P/SA)

Bu Cenevizli azizi ölmeden önce tartmış ve aziz tam kırk okka **yüz kırk iki** dirhem çekmiş. (A/İOA)

Bundan **iki yüz elli** sene evvel Tolunoğlu Ali Şah bile camisini yaptırırken -mimarlarının arzusu hilafına- bu ok meydanını muhafaza etmiş. (ŞS/İP)

Dokuz yüz otuz üçte Hâşim öldükten sonra. (YA/Sİ)

Toplam **iki yüz kırk yedi** meşe ağacı eder. (A/İOA)

Aslında, ambalaj masrafı ile beraber tanesi doksan paraya mal olan portakalların sandığı, yüklendiği iskelede yüz seksen kuruş, meşru olan ve olmayan navlunla beraber İstanbul'da maliyeti **iki yüz elli** kuruştı. (P/SA)

1.3.5. Sayı ismi grubu, başka bir kelime grubunun içerisinde yer alabilir.

Teşrinievvelin **yirmi sekizinde** Mutasarrıf Rafet, "**on sekiz** yaşından **kırk beş** yaşına kadar olan Müslümanlar akşam üzeri alaturka **on buçukta** hükümete müracaatla isimlerini kaydettirsinler. Kaydolmayanlar ceza görecek" diye sokaklara bir ilân yapıştırtacak ve tellâl çağtırtacaktı. (BL/ÖS)

Kocasını daha **on beş** gün kadar evvel maktulün akrabaları avda vurmuşlardı. (K/SA)

Başta ağanın **on altı** yaşlarındaki yuvarlak yüzlü, al yanaklı, siyah kâküllü, mor şalvarlı, başörtülü, gözleri yerde, utangaç gelini olmak üzere hepsi elimizi öptüler; yerlere diz çöküp bağdaş kurdular. (DDY/ŞN)

Altmış yaşını geçmiş erkeklerin, **kırk beşini** geçmiş kadınların çocukları olmaz. (BL/ÖS)

Bakkalın para kesesindeki **on dokuz** altından biri oluveren bu sikke çok geçmeden tefecinin mahzenindeki **on binlerce** altına eklenmiş ve bakkal da borcunun kalan yarısını ödeyemediği için Galata Zindanı'nda dokuz yıl hapis yatmıştı. (A/İOA)

Kâtibin emri üzerine ellerini üstüne kurularak **on iki** numaranın kapısını açtı, yorganın ucunu kaldırıp bakarak: "Daha temiz, buyurun!" dedi. (B/SA)

Vakıa Kerkük'ten Konya'ya kadar gelişimizde o harbe ait, **on dört, on beş** yaşlarındaki bir çocuğun cephe gerisinden görebileceği bir yığın faciayı görmüştüm. (BŞ/AHT)

Kuşluk vakti Kasr-ı Dilküşa'nın avlusunda Şah henüz **on sekiz**indeki Tekelü yiğidini bizzat alnından öpüp mektubu eline tutuştururken "Selim'in gözlerinin içine iyi bak." (ŞS/İP)

Bu, Çamlıca'da yazı geçiren bir aileye misafir gelmiş **kırk beş** yaşlarında bir Suriyeli idi. (YD/RNG)

Sayı İsmi Grubunun Cümledeki Görevleri

1.4.1. Sayı ismi grubu, cümlede özne görevinde veya özne görevinde olan bir kelime grubu içerisinde bulunabilir.

Beş yüz yetmiş bir İki Cihan Serveri'nin doğduğu yıld.

Çıkageldiler, **sekiz on** kişi. (YA/Sİ)

Demin, kendisiyle beraber eşyaları taşıyan küçük adam, **on, on bir** yaşlarında bir erkek çocuğu, şimdi, odanın ortasında durmuş dikkatli dikkatli bana bakıyor. (Y/YKK)

Otuz ikisi geçen sonbahar kelebek oldu, öldüler. (YÖ/ÖS)

Bir de **on iki** yaşında bir golden retriever köpekleri vardı: "Gölge". (A/EŞ)

Bunu anlatır **yirmi dokuzuncu** Kural. (A/EŞ)

Besbelli, **dokuz yüz elli dörtte** 'Parizyen' bir hava estirmek, sizin için de -Batı, Garp, Baudelaire, Paris- aydın olmanın göstergesi. (YA/Sİ)

Elli beş yaşındaki makine, kendisiyle aynı yaşta olan tekneyi, sıtmaya tutulmuş gibi zangır zangır titretiyordu." (P/SA)

Çektirinin patlayan topunun fırlattığı **yirmi iki** okkalık taş gülle, su üzerinde seke seke ilerledi ve kaplama tahtaları ile postalarını darmadağın ederek bordasından içeri giriverdi. (A/İOA)

Kereste fiyatına satsa eline **yüz elli** altın zor geçirdi. (A/İOA)

1.4.2. Sayı ismi grubu, cümlede düz tümleç görevinde veya düz tümleç görevinde olan bir kelime grubu içerisinde bulunabilir.

Biz bunlardan ancak **doksan dokuzu** biliyoruz. (A/EŞ)

O, **on yedi** lisan biliyordu. (BL/ÖS)

Birkaç ayda **on yedi** kilo kaybettim. (A/EŞ)

Ben **altmış üç** yaşını bitirdim. (YÖ/ÖS)

Eski Erzurum'da bu ticaret hayatı ve kervan yolu **otuz iki** sanatı beslerdi. (BŞ/AHT)

Takip eden günlerde casus olduğu için öldürülenlerin sayısı **otuz iki**yi bulmuş. (BÖİA/İP)

Kiracım Sermet Bey'den köşkün altı senelik kirası olan **bin seksen** lirayı peşinen aldım. (BL/ÖS)

"**Elli beşi** görmeyebilirsin" demişlerdi. (A/EŞ)

On iki tanesini çaldılar. (YÖ/ÖS)

Bana yol göstereceğin diye geceler boyunca tespih çekip, Esmayihüsna'nın **doksan dokuzunu** zikrettim. (A/EŞ)

Düşman **altmış dört** ceset bırakmış, diğer ölülerinin hepsini kaçırmıştı. (EK/ÖS)

Bir ayağımız şeriat üste sabit, bir ayağımızla **yetmiş iki** milleti devrederiz. (A/EŞ)

1.4.3. Sayı ismi grubu, cümlede dolaylı tümleç görevinde veya dolaylı tümleç görevinde olan bir kelime grubu içerisinde bulunabilir.

Düşmanın **elli altmış** kilometre ötede neler yaptığını bilmiyorlar mı? (Y/YKK)

Alman kadını, beni de üç sene içinde otuzdan **doksan beşe** çıkardı. (BL/ÖS)

Bir başka gün, ıssız ovanın ortasında yolunu şaşırılmış on, **on iki** yaşlarında bir çocuğa rast geldim. (Y/YKK)

On iki yıldır dul olan ve bütün ailenin tek başı, bu katı, sert ve mütevekkil insanda, tabii güçlerden bir şey gizlenmiş gibi duruyor. (Y/YKK)

Dur bakayım, **on iki** numarada bir yatak boş, yanınızda yatacak olan çok ağırbaşlı, Müslüman bir adamdır.” (B/SA)

“Delikanlı, Kuran-ı Kerim der ki, Biz insanı en güzel biçimde yarattık. Uludur insan. Kıymetlidir. Ne eziktir, ne aciz. Zaten Allah”ın **doksan dokuz** sıfatı arasında acz yoktur. Üstelik kurallardan biridir” dedim. (A/EŞ)

Mümtaz babasının bu sözlerini dinlerken, amcasının kendisinden **yirmi üç** yaş büyük oğluna, kendi zihninde başka türlü birkaç sima birden hazırlamıştı. (H/AHT)

1.4.4. Sayı ismi grubu, cümlede zarf tümleci görevinde veya zarf tümleci görevinde olan bir kelime grubu içerisinde bulunabilir.

Pakize'nin alabildiğine açtığı radyo ile **on beş, yirmi** dakika sonra uyandım. (SAE/AHT)

Benim çocukluğumda, bundan **otuz beş** sene evvel Pompei'den bin defa daha mamur, her şeyi yerli yerinde, mükemmel bir eski roma şehriydi. (AŞ/SFA)

On beş gün sonra Hasan elinde kocaman bir tavşanla geldi. (YÖ/YK)

On birde hemen yatarız. (BL/ÖS)

On iki sene evvel karısı ölünce, bir türlü evlenemeyen oğlu ile beraber kardeşinin evine gelmişti. (H/AHT)

Ayın **on dördü** gibi güzelsin. (A/EŞ)

Yirmi beş senedir birini seviyordu. (YÖ/ÖS)

Daha **on yedi** yaşında Mümtaz kendisini bir eşiğin önünde, onu geçmek için hazır buluyordu. (H/AHT)

Bir ay sonra ben onun köyüne gittim, onun konuğu oldum orada **on beş** gün. (YÖ/YK)

Son **yirmi dört** saat içinde Boston'da genç bir terapist evinde bıçaklanmış, bir hastanede kısa devre yüzünden yangın çıkmış; duvarlara ve heykellere uygunsuz laflar yazan **dört** lise öğrencisi tutuklanmıştı. (A/EŞ)

1.4.5. Sayı ismi grubu, cümlede yüklem görevinde veya yüklem görevinde olan bir kelime grubu içerisinde bulunabilir.

Hâlbuki bu zavallı kadıncağız, henüz **kırk beşinde** bile değildi. (BL/ÖS)

Bir bakalım... Bugün mayısın **on yedisi**. (A/EŞ)

Bu genç ateşçi daha **on dokuz** yaşındaydı. (BGH/SA)

Bunlar **on iki** reis idiler. (BL/ÖS)

Sayan var mı bilmiyorum ama ben her gün bir çentik atıyorum duvara: Şafak **altı yüz yirmi dört!** (A/EŞ)

Kız yirmi yaşında, delikanlı koskoca **yirmi beşinde!** (KH/BU)

Bir hafta evvel ablasının tansiyonu **yirmi birdi**. (Y/PS)

On üç yaşındaydım. (A/EŞ)

Ancak **yirmi beş yirmi altı** yaşlarında görünen yakışıklı bir adamdı. (SG/YKK)

Ben daha **otuz sekiz** yaşındayım. (M/NB)

On bir yaşındaydı. (AŞ/SFA)

Artık **elli dört** yaşındayım, Margot ise hayatta değil. (A/EŞ)

Tam **otuz yedisinde**. (KH/BU)

1.4.6. Sayı ismi grubu, cümlede bağımsız tümleç görevinde veya bağımsız tümleç görevinde olan bir kelime grubu içerisinde bulunabilir.

On Dördüncü Kural: Hakk"ın karşına çıkardığı değişmelere direnmek yerine, teslim ol. (A/EŞ)

On Sekizinci Kural: Tüm kâinat olanca katmanları ve karmaşasıyla insanın içinde gizlenmiştir. (A/EŞ)

SONUÇ

Türkiye Türkçesinde bilimsel mecralarda en az tartışılan kelime gruplarından biri sayı ismi grubudur. Bugüne kadar yeteri kadar bilimsel araştırmaya konu olmayan bu kelime grubuyla ilgili çözülmesi gereken birtakım sorunlar bulunmaktadır. Terim adı, tanımı, kapsamı, unsurları ve sınırları gibi çeşitlilik arz eden bu sorunlar, söz konusu kelime grubunun anlaşılması, anlatılması, öğrenilmesi ve öğretilmesine zarar verecek boyuta ulaşmıştır. Söz konusu kelime grubunun kolay ve doğru anlaşılabilmesi, öğrenilebilmesi ve öğretilbilmesi için bu sorunların Türkçe'nin kuralları, söz dizimi özellikleri ile tarihî gelişim süreci ışığında kabul görebilecek bir çözüme kavuşturulması gerekir. Hakkındaki sorunlar çözüldüğü takdirde sayı ismi grubunun sınırları tam ve doğru bir şekilde belirlenmiş; anlaşılması, öğrenilmesi ve öğretilmesi kolaylaştırılmış olacaktır.

Dilbilgisi ve söz dizimi kaynaklarında sayı ismi grubu genellikle “*sayı grubu, sayı birliği, sayı öbeği, sayı sözcüklü sözce*” gibi değişik terim adları ile ifade edilmektedir. Sözlük anlamı, “*herhangi bir ölçüm değerini gösteren birim*” olan “sayı”lar, esasen rakamlarla gösterilir, rakamların yanı sıra isimleriyle de ifade edilebilir. Sayı ismi grubu ise, birden çok kelimedenden oluşan sayı isimlerinden oluşur. Buna rağmen sayı ismi grubu için kullanılan terim adlarının hemen hepsi “sayı ismi” yerine “sayı” kelimesi ile başlamaktadır. Sayıları ifade eden kelimelerden oluşan sayı ismi grubu, rakamlardan değil, sayı isimlerinden oluştuğu için bu kelime grubunu ifade eden terim adının da buna uygun olması gerekir. Ayrıca bilimde her bir kavram için işlem kaplam sorunu olmayan tek bir terim adı kullanılması idealdir. Ancak sayı ismi grubu için birbirinden farklı çeşitli terim adları kullanılmaktadır. Bütün bunlar dikkate alındığında sayı ismi grubu için kullanılan terim adları, birden çok olduğu için sayı bakımından; içeriğini tam olarak yansıtmadığı için de nitelik bakımından ideal değildir. Bu sebeple sayı isimlerinden oluşan kelime grubu “*sayı grubu, sayı birliği, sayı öbeği, sayı sözcüklü sözce*” gibi birbirinden farklı terim adları ile değil, “*sayı ismi grubu*” şeklinde içeriğini tam olarak yansıtabilecek bir tek terim adı ile adlandırılmalıdır.

Bir varlık, nesne veya kavramın tanınması, bilinmesi ve benzerlerinden ayırt edilebilmesi için öncelikle efradını cami, ağyarını cami bir şekilde tanımlanması gerekir. Oysa sayı grubu, dilbilgisi ve söz dizimi kaynaklarının pek çoğunda tanımlanmamış, bunun yerine Türkçede sayıların ifade şekilleri hakkında bilgi verilmekle yetinilmiştir. Bazı kaynaklarda ise, söz konusu kelime grubu üstünkörü de olsa tanımlanmış ancak söz konusu tanımlar efradını cami, ağyarını mani olmaktan çok uzaktır. Hülasa sayı ismi grubu bugüne kadar içeriğini tam olarak yansıtacak bir şekilde tanımlanmamıştır. Bu durum, bir yandan söz konusu kelime grubunun anlaşılmasını zorlaştırmış diğer yandan bu kelime grubu ile ilgili sorunların derinleşmesine sebep olmuştur. Doğru tanımlanmadığı için özellikleri ve sınırları tam olarak belirlenememiş dolayısıyla tanımlanması da hakkındaki sorunlardan biri haline gelmiştir. Hakkındaki sorunların çözülebilmesi dolayısıyla kolay anlaşılabilmesi, doğru öğrenilebilmesi ve öğretilbilmesi için sayı ismi grubunun öncelikle “*efradını cami, ağyarını mani*” bir şekilde tanımlanması gerekir. Bütün özellikleri dikkate alındığında söz konusu kelime grubu, “*sayıları ifade etmek üzere bir araya getirilen kelimelerden oluşan kelime grubu*” şeklinde tanımlanarak söz konusu gereklilik giderilebilir.

Esas işlevi sayıları ifade etmek olan sayı ismi grubu genellikle “*sayı ismi + sayı ismi + ...*” ya da “*sayı ismi+ basamak ismi*” şeklinde kurulur. “*Sayı ismi + basamak ismi*” şeklinde kurulan sayı ismi grupları, dilbilgisi ve söz dizimi kaynaklarında unsurları arasındaki niteleme/belirtme ilişkisi ve farklı vurgularından dolayı genellikle sıfat tamlaması grubu kabul edilir. Sayı isimlerinden oluşan kelime grubunun iki farklı kelime grubu olarak değerlendirilmesine yetmeyen bu ayrıntıların öne çıkarılması, gereksiz bir kargaşaya sebep olarak söz konusu kelime grubunun öğrenilmesi ve öğretilmesini zorlaştırmaktadır. Sayı ismi grubunu diğer kelime gruplarından ayıran temel özelliği işlevi olduğuna göre sayı ismi grupları, unsurları arasındaki ilişki ve farklı vurguları sebebiyle olsa olsa kendi içerisinde iki alt gruba ayrılabilir ancak farklı kelime grupları olarak değerlendirilemez. Dolayısıyla “*sayı ismi+ basamak ismi*” şeklinde kurulan kelime grupları ile “*sayı ismi + sayı ismi + ...*” şeklinde kurulan sayı ismi gruplarını farklı kelime grubu olarak değerlendirmek doğru bir yaklaşım değildir.

“*Sayı ismi + basamak ismi*” şeklinde kurulan sayı ismi gruplarının unsurları arasında bir niteleme/belirtme ilişkisi vardır. Ancak bu ilişki, sıfat ile isim arasındaki güçlü niteleme/belirtme ilişkisinden farklı olup isim ile isim arasında nicelik/nitelik belirleme üzerine kurulmuş bir ilişkidir. Ayrıca sadece bu tür sayı ismi grupları değil, ayrılma grubu, eşitlik grubu ve bazı unvan grupları gibi bazı kelime gruplarında da kelime grubunu oluşturan unsurlar arasında niteleme/belirtme ilişkisi vardır. Söz konusu kelime grupları bu yönleriyle sıfat tamlaması grubu ile benzeşse de yapı ve işlev bakımından farklı kelime gruplarıdır. Bu durum, “*beş bin, altı yüz, bir milyon, on iki milyar*” gibi “*sayı ismi + basamak ismi*” şeklinde kurulan sayı ismi grupları için de geçerlidir. Bu sebeple, sayıları ifade etmek üzere bir araya getirilen kelimelerden oluşan bütün kelime gruplarını sayı ismi grubu saymak gerekir. Hatta sadece çok basamaklı sayı isimlerini değil, “*beş on (yıl), üç*”

beş (kişi), yedi sekiz (yaşlarında)” gibi tahmini sayı verilirken aralarında noktalama işareti olmadan peş peşe tekrar edilen sayı isimlerinden oluşan kelime gruplarını da sayı ismi grubu saymak gerekir. Zira sayıları ifade etmek üzere bir araya getirilen söz konusu sayı isimleri tekrar grubu ile benzeşse de esas itibarıyla sayıları ifade etmek üzere bir araya getirildiğinden bu tür kelime gruplarının da sayı grubu olarak değerlendirmek gerekir.

Türkçe imlâ kurallarına göre sayılar rakam değeri söz konusu olunca rakam ile; ismen ise, kelime ya da kelime grubu ile ifade edilir. Sayıların sayı ismi grubu oluşturabilmeleri için rakam yerine kelime grubu şeklinde ifade edilmeleri gerekir. Bu sebeple rakam ile yazılan sayılar sayı ismi grubu oluşturamaz: 1925, 176, 2022 gibi. Söz konusu kelime grubu, iki kelimedenden oluşabileceği gibi ikiden fazla kelimedenden de oluşabilir. Sayıları ifade eden bu kelimeler, ek almadan sıralanma şeklinde birleşir ve ayrı yazılır. Sayı ismi gruplarında milyona kadar iki; milyonlu sayılar üç, milyarlı sayılar ise dört unsurdan oluşur. Bu unsurlar, kendi içerisinde bir kelime ya da kelime grubundan oluşabilir. “Sayı ismi + sayı ismi+ ... ” şeklinde kurulan sayı ismi gruplarında büyük sayı önce, küçük sayı sonra; “sayı ismi + basamak ismi” şeklinde kurulan sayı gruplarında ise, küçük sayı önce, büyük sayı (basamak ismi) sonra gelir. “Sayı ismi+ basamak ismi” şeklinde kurulan sayı ismi gruplarında vurgu başta; “sayı ismi + sayı ismi + ...” şeklinde kurulan sayı ismi gruplarında sondaki unsur üzerindedir.

Kapsamı sayı isimleriyle sınırlı olan sayı ismi grubu, cümle ve kelime grupları içerisinde genellikle sıfat görevinde; bazen de isim veya zarf görevinde kullanılır. Başka bir kelime grubu içerisinde yer alabilen bu kelime grubunu oluşturan unsurlar, bir kelimedenden oluşabildiği gibi bir sayı grubundan da oluşabilir.

Türkiye Türkçesinde sık kullanılan kelime gruplarından biri olan sayı ismi grubu, cümlede özne, düz tümleç, dolaylı tümleç, zarf tümleci, bağımsız tümleç görevlerinde ya da bu görevlerde olan bir kelime grubu içerisinde bulunabilir.

KAYNAKÇA

1. AÇIKGÖZ, Halil - YELTEN, Muhammet (2005) *Kelime Grupları*, Doğu Kütüphanesi, İstanbul.
2. AKTAN, Bilâl (2016) *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*, Gazi Kitabevi, Ankara.
3. BANGUOĞLU Tahsin (2000) *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
4. BİLGEGİL, M. Kaya (1963) *Türkçe Dilbilgisi*, Dergâh Yayınları, Ankara.
5. BÖLER, Tuncay (2019) *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, Kesit yayınları, İstanbul.
6. BULAK, Şahap (2017)“*Türkçe Öğretiminde Terim Sorunu*” Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Bilgi Şöleni, Atatürk Üniversitesi, 12-14 Mayıs 2017, Erzurum.
7. DELİCE, H. İbrahim (2012) *Türkçe Sözdizimi*, Kitabevi Yayınevi, İstanbul.
8. DİZDAROĞLU, Hikmet (1976) *Tümce Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
9. EKER, Süer (2005) *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, Ankara.
10. ERGİN, Muharrem (1993) *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul.
11. GENCAN, Tahir Nejat; (1979) *Dilbilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
12. HATİBOĞLU, Vecihe (1972) *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
13. HATİBOĞLU, Vecihe (1982); *Türkçenin Sözdizimi*, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Basımevi, Ankara.
14. KARAAĞAÇ, Günay (2011) *Türkçenin Sözdizimi*, Kesit Yayınları, İstanbul.
15. KARAHAN, Leyla (1999) *Türkçede Söz Dizimi –Cümle Tahlilleri*, Akçağ Yayınları, Ankara.
16. KARAHAN, Leyla (1999) *Türkçede Söz Dizimi –Cümle Tahlilleri*, Akçağ Yayınları, Ankara.
17. KORKMAZ, Zeynep (2010) *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
18. ÖZKAN- Mustafa-Veysi SEVİNÇLİ (2011) *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, Akademik Kitaplar Yayınevi, 3. Baskı, İstanbul.
19. ÖZKAN, Abdurrahman- Mustafa TOKER- Ufuk Deniz AŞÇI (2016) *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, Palet Yayınları, Konya.
20. ÖZMEN, Mehmet (2013) *Türkçenin Sözdizimi*, Karahan Kitabevi, Adana.

21.TOPALOĞLU, Ahmet (1994) *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ötügen Yayınları, Birinci Basım, İstanbul.

22.ZÜLFİKAR, Hamza (1991) *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*,

Örnekler İçin Taranan Eserler ve Kısaltmaları

- A/EŞ** : Aşk /Elif Şafak
A/İOA : Amat /İhsan Oktay Anar
A/RNG : Acımak / Reşat Nuri Güntekin
AŞ/SFA : Az Şekerli / Sait Faik Abasıyanık
B/SA : Böbrek / Sabahattin Ali
BDH/SA : Bir Delikanlının Hikâyesi /Sabahattin Ali
BGH/SA : Bir Gemici Hikâyesi / Sabahattin Ali
BL/ÖS : Beyaz Lale / Ömer Seyfettin
BÖİA/İP : Babil'de Ölüm İstanbul'da Aşk / İskender Pala
BSKH/SA : Birdenbire Sönen Kandilin Hikâyesi / Sabahattin Ali
BŞ/AHT : Beş Şehir / Ahmet Hamdi Tanpınar
DDY/ŞN : Domaniç Dağlarının Yolcusu / Şükûfe Nihal
DHK/PS : Dokuzuncu Hariciye Koğuşu / Peyami Safa
EK/ÖS : Eski Kahramanlar / Ömer Seyfettin
GM/ÖS : Gizli Mabed / Ömer Seyfettin
H/AHT : Huzur / Ahmet Hamdi Tanpınar
HB/SFA : Havada Bulut / Sait Faik Abasıyanık
K/SA : Kazlar / Sabahattin Ali
KH/BU : Karayel Hüznü / Buket Uzuner
KO/SA : Katil Osman / Sabahattin Ali
M/NB : Mücella / Nazan Bekiroğlu
P/SA : Portakal / Sabahattin Ali
SAE/AHT : Saatleri Ayarlama Enstitüsü /Ahmet Hamdi Tanpınar
SG/YKK : Sodom ve Gomore / Yakup Kadri Karaosmanoğlu
SM/ANA : Sevgi Mektupları / Arif Nihat Asya
ŞS/İP : Şah ve Sultan / İskender Pala
UH/MK : Uzun Hikâye / Mustafa Kutlu
Y/PS : Yalnızız / Peyami Safa
Y/YKK : Yaban / Yakup Kadri Karaosmanoğlu
YA/Sİ : Yağmur Akşamları / Selim İleri
YD/RNG : Yaprak Dökümü / Reşat Nuri Güntekin
YÖ/ÖS : Yüksek Ökçeler / Ömer Seyfettin
YÖ/YK : Yılanı Öldürseler / Yaşar Kemal